

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Examensarbete på avancerad nivå, 15 hp, för
Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i
förskoleklass och grundskolans 1-3
HT23
Fakulteten för lärarutbildning

Vilka läsinlärningsmetoder tillämpas i svenskämnet årskurser 1-3? En intervjustudie

Frida Svensson & Hanna Gustafsson

Författare

Frida Svensson & Hanna Gustafsson

Titel

Vilka läsinlärningsmetoder tillämpas i svenskämnets årskurser 1-3? - En intervjustudie

Engelsk titel

Which reading methods are applied in the Swedish subject grades 1-3? – An interview study

Handledare

Joachim Liedtke

Bedömande lärare

Yair Sapir

Examinator

Petra Magnusson

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka vilka läsinlärningsmetoder som tillämpas i svenskämnet i årskurserna 1-3. Målsättningen är även att undersöka varför de valda läsinlärningsmetoderna används samt vilka effekter metoderna har för elevernas läsinlärning. De teoretiska utgångspunkterna som studien är förankrad i är fenomenografin samt variationsteori med fokus på begreppet lärandeobjekt. Studien har genomförts med semistrukturerade intervjuer där sex verksamma lärare har intervjuats. Resultaten visar att de intervjuade lärarna använder olika läsinlärningsmetoder där val av metod motiveras på varierande sätt. De metoder som framkommer i studien är ljudmetoden, att skriva sig till läsning (ASL), helordsmetoden, ordbildsmetoden, läsning på talets grund (LTG) samt läsinlärning i sju steg. Studien visar att erfarenhet gällande tillämpning av metoder samt kunskap om olika läsinlärningsmetoder har betydelse gällande val av metod samt vilka effekter läsinlärningsmetoder har för elevernas läsinlärning.

Ämnesord

Läsinlärning, läsundervisning, läsinlärningsmetod, läsinlärningsmetoder, ljudmetoden, läs- och skrivundervisning

Förord

Arbetet har fungerat väl och likaså de individuella bidragen. Arbetsfördelningen har varit jämnt fördelad. Vi vill tacka vår handledare Joachim Liedtke som har varit till stor hjälp och stöttat oss genom hela arbetet. Vi vill även tacka de lärare som deltagit i studien och ställt upp på intervjuerna. Ni har bidragit med givande tankar, erfarenheter och resonemang. Utan er hade inte studien varit genomförbar. Vi vill tacka våra opponenter som bidrog med konstruktiv kritik.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	4
1. Inledning	6
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställningar	7
1.3 Centrala begrepp	8
2. Forskningsbakgrund.....	11
2.1 Jämförande av läsinlärningsmetoder i svenskämnet	11
2.2 Läs- och skrivundervisning	13
2.3 Internationella studier om läsinlärningsmetoder	15
3. Teoretiska utgångspunkter	18
4. Metod.....	20
4.1 Metodval	20
4.2 Val av intervjudeltagare	21
4.3 Material	22
4.4 Etiska överväganden	22
4.5 Analysverktyg	23
5. Analys och resultat.....	25
5.1 Vilka läsinlärningsmetoder använder lärare i sin undervisning?	25
5.1.1 <i>Läsinlärningsmetoder: Detaljerad analys</i>	25
5.1.2 <i>Läsinlärningsmetoder: Sammanfattande resultat</i>	25
5.2 Hur använder lärare läsinlärningsmetoderna?	26
5.2.1 <i>Metodanvändning: Detaljerad analys</i>	26
5.2.2 <i>Metodanvändning: Sammanfattande resultat</i>	27
5.3 Motivering till valda läsinlärningsmetoder	29

5.3.1 Metodmotivering: Detaljerad analys	29
5.3.2 Metodmotivering: Sammanfattande resultat.....	30
5.4 Läsinlärningsmetodernas effekter på elevernas läsutveckling	31
5.4.1 Metodernas effekter: Detaljerad analys	31
5.4.2 Metodernas effekter: Sammanfattande resultat	32
5.5 Lärares reflektioner om läsinlärning	33
5.5.1 Metodreflektion: Detaljerad analys	33
5.5.2 Metodreflektion: Sammanfattande resultat.....	34
6. Diskussion	36
6.1 Diskussion om valda läsinlärningsmetoder.....	36
6.2 Diskussion om läsinlärningsmetodernas effekt.....	37
6.3 Diskussion om faktorer som påverkar läsinlärningsmetod	38
6.4 Slutsatser	39
7. Metoddiskussion och vidare forskning	42
8. Referenslista.....	45
9. Bilagor	49

1. Inledning

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet betonas vikten av att ha ett varierat och rikt språk för att delta i samhället vilket kopplas till förmågan att läsa. Läroplanen beskriver att undervisningen ska anpassas utifrån elevernas enskilda behov (Skolverket 2022). Det gör att lärarens förmåga till att anpassa metod är betydelsefull för elevernas läsinläring. Huss (2023) skriver om tre forskares syn på läsinläring i den digitala tidningen *Vi Lärare*. Där beskrivs att cirka 30 procent av alla elever har svårigheter att lära sig läsa. Vidare nämns att undervisningen behöver vara baserad på forskning där *Phonicsmetoder*, som fokuserar på ljudning, är de metoder som har stöd i forskning. För eleverna även stöd samt lästräning kan nästan samtliga elever lära sig läsa, vilket betonar vikten av läsinlärningsmetod. Det är extra viktigt för elever med dyslexi att träna på sambandet mellan grafem och fonem på ett strukturerat sätt (Statens beredning för medicinsk utvärdering 2014). På Specialpedagogiska skolmyndighetens (2023) hemsida beskrivs att läsning är en förmåga som involveras i samtliga ämnen i skolan. Därför är det viktigt att skapa goda förutsättningar och möjligheter till läsinläring samt uppmärksamma elever i svårigheter tidigt. En del i att skapa goda förutsättningar relaterar till lärarens kompetens samt förhållningssätt om läsinläring. I denna studie undersöks läsinlärningsmetoder, vilket är av utbildningsvetenskaplig relevans för lärarprofessionen. Ett argument för detta är att det i lärarens kunskapsuppdrag ingår att lära elever att läsa. Dessutom står det i läroplanens centrala innehåll för svenskämnet att eleverna ska utveckla avkodningsstrategier samt kunskaper om sambandet mellan grafem och fonem (Skolverket 2022). För att barn ska utvecklas i sitt lärande mot utbildningens mål behövs ledning och stimulans som står i 3 kap. 2§ i Skollagen (SFS 2010:800) vilket också är ett argument.

I vår kommande yrkesroll är det väsentligt att ha kännedom om hur och varför skolor arbetar med läsinlärningsmetoder för att kunna ta del av hur andra lärare arbetar. Det skapar förutsättningar för utvecklande kollegiala samtal vilket gynnar elevernas läsinläring. Det är även väsentligt att känna till vilka effekter

läsinlärningsmetoderna kan innebära för elevernas läsinlärning. Det motiverar vårt val av studie där val av läsinlärningsmetoder undersöks.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att få syn på vilka läsinlärningsmetoder lärare använder i svenskämnet i årskurserna 1-3. Centralt är att undersöka varför metoderna används i undervisningen. Målsättningen är även att synliggöra vilka effekter metoderna har för elevernas läsinlärning. Utifrån syftet har tre frågeställningar formulerats.

1.2 Frågeställningar

Vilka läsinlärningsmetoder används i undervisningen?

Varför används valda läsinlärningsmetoder?

Vilka effekter medför metoderna för elevernas läsinlärning?

För att besvara de tre frågeställningarna kommer studien behandla flera centrala begrepp kopplat till läsinlärning. De centrala begreppen presenteras i kommande kapitel under 1.3.

1.3 Centrala begrepp

I detta kapitel kommer centrala begrepp definieras eftersom de är återkommande och genomsyrar hela arbetet. Majoriteten är olika läsinlärningsmetoder som förklaras. Först presenteras syntetiska metoder samt ett digitalt verktyg kopplat till det. Därefter presenteras analytiska metoder samt metoder som inte är helt syntetiska eller analytiska. Slutligen presenteras övriga begrepp som är centrala vid läsinlärning samt för vår studie.

Ljudmetoden/Phonics

Centralt i *ljudmetoden* är att fokusera på ordens delar där associationer mellan fonem och grafem är viktiga kunskaper att befästa. Det gör att eleverna förstår sambandet och kopplingarna mellan fonem och grafem. Även utveckling och säkerhet gällande avkodning samt bokstavsinnlärning är centrala och betydelsefulla delar av ljudmetoden. Ljudmetoden är en syntetisk metod som kopplas till *Phonics* vilket utgår från att eleverna först behöver lära sig sambandet mellan ljud och bokstav. Centralt i *Phonics* är även att utveckla den fonologiska medvetenheten samt att arbeta med bokstavsträning (Fridolfsson 2020).

Läsinlärning i sju steg

Läsinlärning i sju steg är en läsinlärningsmetod som stimulerar flera sinnen. På Specialpedagogiska skolmyndighetens läromedelssida står det om läsinlärning i sju steg med tillhörande arbetsmaterial. Eleverna tränar fonologisk medvetenhet och läsning parallellt. Det beskrivs att läromedlet främst används för elever som brister i sin fonologiska utveckling och som riskerar att hamna i läs- och skrivsvårigheter. Därav att materialet är utformat med stöd av Specialpedagogiska skolmyndigheten. I det första steget bryts orden ner till dess minsta enhet vilket är språkljud. Därefter kan eleverna höra vilket ord som bildas av dessa språkljud. Eleverna får sedan konstruera ord och läsa dem. Efter det sker samtal om ordens betydelse för att sedan kunna läsa meningar och texter (SPSM utan årtal).

iMAL

iMAL är ett digitalt läromedel som används i läs- och skrivundervisningen. Centralt är att fokusera på sambandet mellan fonem och grafem vilket är kopplat till ljudmetoden. Läromedlet kan kartlägga elevernas bokstavskunskaper digitalt. Det leder till att iMAL kan individanpassa uppgifter till eleverna utifrån deras bokstavskunskaper. Centralt är att arbeta med multisensorisk inläring vilket innebär att eleverna vid bokstavs-inläring använder flera sinnen samtidigt (iMAL utan årtal).

Helordsmetod

Helordsmetoden är en analytisk läsinlärningsmetod som fokuserar på elevaktivitet. Utgångspunkten är att eleverna ska skapa ord och meningar samt laborativt arbeta med bokstäver och språkljud själva. Det leder till att eleverna efterhand lär sig att läsa och skriva. Centralt är även att arbeta med att utveckla elevernas ordförråd genom att eleverna använder bokstavskort. Med hjälp av bokstavskort skapar eleverna ord som de därefter sätter in i en mening vilket leder till att eleverna arbetar med ord på flera nivåer som exempelvis betydelse, avkodning och användning (Fridolfsson 2020).

Ordbildsmetod

Ordbildsmetoden handlar om att lära sig ord som bilder eller som en helhet. Ord som eleven är intresserad av eller som är elevnära väljs ut i syfte att eleven då förväntas ha lättare att lära sig och känna igen orden. Exempelvis ord som *och*, *mamma*, *pappa* och *hej*. Metoden fokuserar på att lära eleverna ord som en helhet och inte på att belysa enskilda bokstäver och språkljud (Fridolfsson 2020).

Att skriva sig till läsning (ASL)

Att skriva sig till läsning (ASL) är en metod som använder digitala hjälpmedel för att lära elever läsa. Grundtanken är att elever, genom att få skriva och testa sig fram genom lekskrivande på tangentbord, tränar på bokstäver. Det leder till att eleverna tränar på avkodning och läsförståelse vilket resulterar i att eleverna utvecklar kunskaper om läsning (Eriksson, Grönvall Fransson & Johansson 2017). Att skriva sig till läsning bygger på Arne Tragetons syn på läs- och skrivundervisning.

Begreppet läs- och skrivinlärning byter plats och metoden utgår istället från skriv- och läslärande där datorn är elevernas skrivredskap (Trageton 2014).

Läsning på talets grund (LTG-metoden)

Grundidén med metoden *läsning på talets grund (LTG)* är textens innehåll och fokus på gemensamma texter. Metoden har utarbetats av Ulrika Leimar. Arbetssättet utgår från fem faser där den första fasen handlar om att föra samtal och kallas för samtalsfasen. Därefter kommer dikteringsfasen vilket innebär att läraren skriver ner en gemensam text utifrån det eleverna säger. Sen kommer laborationsfasen där eleverna får arbeta med textens grammatiska delar. Den fjärde fasen kallas för återläsningsfasen och handlar om att eleverna ska träna på att läsa texten som de skapat. Sista fasen heter efterbehandlingsfasen och handlar om att vidareutveckla texten (Eriksson, Grönvall Fransson & Johansson 2017).

Fonologisk medvetenhet

I Vetenskapsrådets rapport beskrivs *fonologisk medvetenhet* som medvetenhet om ljudsidan av språket (Vetenskapsrådet 2015). Fonologisk medvetenhet innebär förmågan att kunna prata om och förstå språkets form. Vidare beskrivs att fonologisk medvetenhet handlar om att förstå att språket består av delar som kan brytas ner till enheter (Eriksson, Grönvall Fransson & Johansson 2017). Fridolfsson (2020) beskriver även att fonologisk medvetenhet handlar om insikten att språket är uppdelat i språkljud.

Ljudenliga ord/Ljudstridiga ord

Ljudenliga ord stavas som de låter, såsom sol, bil och mat. Det är ljudenliga ord som eleverna introduceras för inledningsvis i den tidiga läsinlärningen. Ljudstridiga ord stavas inte som de låter, exempelvis kött och cykel (Fridolfsson 2020).

2. Forskningsbakgrund

Kapitlet presenterar tidigare forskning som behandlar studier kopplat till läsinlärning och läsinlärningsmetoder. Studierna som presenteras är ett urval av både svenska samt internationella studier från olika årtal. Vi är medvetna om att studiernas relevans kan påverkas av publiceringsår men ser ett värde i den valda forskningen. Även om det kommit ny forskning så förändrar det inte de grundläggande delarna i läsinlärning. I avsnitt 2.1 jämförs läsinlärningsmetoder i svenskämnet. Avsnitt 2.2 presenterar studier som behandlar läs-och skrivundervisning vilket visar aspekter som är relevanta för denna studie om läsinlärningsmetoder. Avsnitt 2.3 behandlar internationella studier som undersökt läsinlärningsmetoder vilket kompletterar de svenska studierna.

2.1 Jämförande av läsinlärningsmetoder i svenskämnet

I avhandlingen “Eleven och lärandemiljön” av Nyström (2002) undersöks vilka läsinlärningsmetoder som lärare använder. Två perspektiv i avhandlingen är konstruktivismen samt socialkonstruktivismen. Konstruktivismen innebär att lärandet betraktas som en individuell process. Socialkonstruktivism innebär att lärandet är en social process med fokus på relationer, exempelvis mellan individer, grupper och språk (Nyström 2002).

Två inriktningar som nämns kopplat till läsinlärning är den syntetiska och den analytiska metoden. Den syntetiska metoden, även kallad ljudmetoden, handlar om att gå från delarna till helheten genom att koppla ljud till bokstav. Den analytiska metoden, även kallad helordsmetoden, innebär istället att gå från helheten till delarna för att sedan återgå till helheten igen (Nyström 2002).

Författarens forskningsansats är etnografiskt inspirerad där studien genomförts i en klassrumsmiljö. Etnografi används i forskning där syftet är att studera samt uppfatta handlingar i kontexter som både är kulturella och sociala. Metoderna i forskningen beskrivs som klassrumsstudier med kvalitativa inslag samt data som är kvantitativ.

Halvstrukturerade intervjuer, insamling av elevarbeten samt observation har genomförts (Nyström 2002).

I studiens resultat framkommer att den ena klassen fick läsundervisning enligt läsning på talets grund (LTG-metoden). Den andra klassen fick läsundervisning genom flera metoder. LTG-metoden handlar om att läraren använder sig av dikteringar för att eleverna ska få ordbilder genom att lyssna. I den andra klassen arbetar läraren främst med ljudmetoden för att skapa en förståelse för sambandet mellan ljud och bokstav. Utifrån resultatet går det inte att hitta något mönster eller samband gällande deltagarnas läsutveckling och läsinlärningsmetod. Olika elever är beroende av varierande läsinlärningsmetoder och därför behöver metoden anpassas till elevens individuella förutsättningar samt användas på ett anpassningsbart sätt (Nyström 2002).

I avhandlingen framkommer användningen av ljudmetoden och LTG-metoden vilket är relevant för denna studie om val av läsinlärningsmetoder. Ytterligare en avhandling gällande användning av läsinlärningsmetoder presenteras i nästa stycke.

Avhandlingen "Skriftspråkande i förskoleklass och årskurs 1" (Skoog 2012) undersöker skolsammanhang där eleven förväntas läsa och skriva samt undersöker vad som sker i klassrumssituationer. Det sociokulturella perspektivet är en teoretisk utgångspunkt i studien där det sociala samspelet är centralt för att möjliggöra utveckling och lärande (Skoog 2012). Studien har använt sig av en etnografisk ansats som metod där observationer och semistrukturerade intervjuer har genomförts.

I arbetet med bokstavsinsläring i förskoleklass läggs stor vikt vid kopplingen mellan bokstävernas symbol och ljud vilket kopplas till ljudmetoden. I studien hade undersökningsklasserna i årskurs ett gemensamma drag gällande utformning och innehåll i undervisningen. Ljudmetoden användes i årskurs ett på båda skolorna men även analytiska delar av LTG-metoden såsom dikteringar. Utifrån resultatet framkommer att arbete med bokstäver och ljud där lärarna leder strukturerade övningar är gemensamt för alla klasser. Vidare beskrivs att läs- och skrivlärande grundar sig i förståelsen för fonologisk medvetenhet samt sambandet mellan grafem

och fonem. Ett gemensamt resultat gällande skrivande är arbete med fonologiskt skrivande i arbetsböcker (Skoog 2012).

Valet att presentera ovanstående studier grundar sig i att de tar upp olika läsinlärningsmetoder samt jämför olika metoder. Det är relevant för vår studie då det kopplar till studiens frågeställningar gällande val av metod och varför en metod används. I nästa avsnitt kommer studier som handlar om läs- och skrivundervisning presenteras.

2.2 Läs- och skrivundervisning

I avhandlingen “Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1–3 om lärares möjligheter och hinder” av Alatalo (2011) beskrivs en studie där syftet var att undersöka samt förstå lärares möjligheter och svårigheter till att genomföra skicklig läs- och skrivundervisning. Alatalo har i sin avhandling utgått från egen arbetslivserfarenhet och har fått sin förförståelse från arbete i de tidiga årskurserna (Alatalo 2011). Utöver Alatalos förförståelse framkommer ingen generell teoretisk utgångspunkt.

De metoder som Alatalo (2011) har använt sig av är intervjuer samt en enkätundersökning. För att möjliggöra tillgång till information om lärares förhållningssätt samt kunskaper i läs- och skrivundervisningen inkluderades ett kunskapstest i enkätstudien. Kunskapstestet innehöll frågor om lärares kompetens gällande språkets struktur, stavningsregler, bokstavsinlärning och läsförståelse. En teori som beskrivs i avhandlingen är automatiseringsteorin. Teorin innebär att individen utifrån läsning utvecklas från medveten avkodning till automatiserad avkodning (Alatalo 2011).

I studien framgår det att tillgången till resurser i form av personal, tid samt material gör det svårt för lärare att arbeta med läs- och skrivundervisning på ett kompetent sätt. Resultatet från kunskapstestet synliggör att det finns en variation gällande lärares kunskaper om läs- och skrivinlärning både mellan och inom olika lärarkategorier (Alatalo 2011). Avhandlingen belyser faktorer som kan påverka lärares möjligheter till läs- och skrivundervisning vilket är relevant för denna studie.

Nästa studie beskriver ytterligare faktorer kopplat till läsinlärning som är relevanta för vår studie.

Sandberg och Norling (2018) har genomfört en studie där syftet är att undersöka hur läsning och skrivning i årskurs ett kan gynna elever med varierande språkbakgrund. Studien lyfter fram lärares förhållningssätt genom intervjuer samt det didaktiska arbetet kopplat till läs- och skrivundervisning. En teoretisk utgångspunkt är Vygotskijs proximala utvecklingszon. Vidare förklaras att barn kan utvecklas och lära sig med hjälp och stöttning av en individ med mer kompetens. Metoden som användes i studien var intervjuer i fokusgrupper. Deltagarna i intervjuerna var 17 lärare i lärarkategorierna förskollärare och grundskollärare i årskurserna 1-3 (Sandberg och Norling 2018).

I resultatet framkommer att gemensamt för lärarna i studien är deras resonemang om att läsning och skrivning både är en social aktivitet samt en individuell förmåga (Sandberg och Norling 2018). Resultatet visar att i årskurs ett används flera olika metoder av lärarna vid undervisning i läs- och skrivinlärning. Utifrån resultaten framkommer det att karakteristiskt för lärarna är att de arbetar med både språkets funktion och sambandet mellan grafem och fonem. Vidare beskrivs att flera lärare arbetar med metoden att skriva sig till läsning (ASL) som handlar om att eleverna arbetar vid datorn och skriver tillsammans i par. Resultatet visar även att lärarna menar att lärandet som process är individuellt och olika från elev till elev vilket leder till att val av metod och arbetssätt varierar utifrån elevernas individuella behov (Sandberg och Norling 2018).

Studierna som tidigare nämnts behandlar läs- och skrivundervisningen och tar upp intressanta aspekter gällande lärares kunskaper samt val av metod. Studierna är relevanta då de behandlar ämnen som relaterar till vår studie. I följande avsnitt presenteras internationella studier som behandlar läsinlärningsmetoder.

2.3 Internationella studier om läsinlärningsmetoder

Robinson (2018) skriver om en studie där två läsinlärningsmetoder jämfördes, *Phonics-based instruction* och *Whole language learning*. Studien genomfördes på en internationell skola i USA med elever från årskurs ett och två. Metoden Phonics-based kräver tydliga kopplingar mellan bokstävers ljud och symbol medan Whole language metoden har ett mer indirekt lärande där eleverna memorerar hela ord för att sedan kunna förstå andra ord genom att fördjupa sig i text. De två metoderna jämfördes i studien med syftet att få syn på vilken metod som gav det mest framgångsrika resultatet gällande elevernas läsutveckling (Robinson 2018). I det svenska språket kan Phonics-based metoden kopplas till ljudmetoden.

De teoretiska utgångspunkterna i studien utgår från behaviorismen och konstruktivismen. I studien kopplas behaviorismen till Phonics-based metoden då teorin fokuserar på tydliga beteenden. Det behavioristiska synsättet utgår från att individer styrs av stimuli från omvärlden vilket leder till lärande i form av nya beteenden (Säljö 2014). Whole language metoden innebär att eleverna arbetar med texter som bygger på deras personliga intressen och erfarenheter i syfte att skapa en egen betydelse vilket kopplas till konstruktivismen (Robinson 2018). Observationer av hur de två metoderna användes i undervisningen genomfördes i studien.

I grupp ett hade deltagarna ett ljudbaserat läsprogram, Phonics-based, med direkt och explicit undervisning av förmågor. Grupp två hade ett helt språkprogram, Whole language, som innehöll högläsning och diskussion av elevtexter. Tester genomfördes även och granskade elevernas läsförmåga utifrån ordförråd, förståelse samt avkodning (Robinson 2018). Resultaten från studien visar att elevernas läsinlärning påverkades beroende på vilken metod som användes. Data från studien visar att elever som har olika språkliga bakgrunder gynnas mer av Phonics-based metoden än Whole language metoden när de ska lära sig engelska (Robinson 2018).

Då Robinson (2018) jämför de två metoderna Phonics och Whole language i det engelska språket presenteras även Pisas (2001) studie som undersöker de två metoderna i det franska språket.

Pasa (2001) beskriver en studie som jämförde två klasser i årskurs ett där lärarna har olika metoder som tillvägagångssätt. Metoderna som jämförs är Whole language och Phonics. Studien utgår från ett socialt konstruktionsperspektiv för att synliggöra vilket inflytande metoden har i undervisningen gällande elevers förmåga att lära sig läsa och skriva. Studien genomfördes under ett år genom en naturalistisk studie som metod där den ena klassen utgick från Phonics och den andra från Whole language som metod. Deltagarna i studien var 22 elever i årskurs ett som gick på två olika skolor i Frankrike. Data till studien samlades in genom fältanteckningar, observationer, frågeformulär samt insamling av elevtexter (Pasa 2001).

Resultatet från studien visar att klassen som hade Phonics som metod inte arbetar med information om kontext utan fokuserade mer på enskilda bokstäver. Eleverna i klassen med metoden Whole language arbetar och fokuserar däremot på information från texternas kontext (Pasa 2001).

I klassen där Phonics var metod ignorerades det skrivna språkets komplexitet. I Whole language klassen fokuserade undervisningen på att använda autentiskt material genom funktionella läs- och skrivuppgifter. Studiens resultat visar att Whole language som metod resulterade i bättre läs- och skrivprestationer. Eleverna i Whole language klassen var långsammare än den andra klassen men kunde i slutet av året visa högre färdigheter. I resultatet nämns däremot att det inte går att generalisera resultaten på grund av studiens språkliga sammanhang. Vidare beskrivs att det är möjligt att Phonics är mer effektivt i andra språk där det finns tydliga kopplingar mellan ljud och symbol (Pasa 2001).

Både Robinson (2018) och Pasa (2001) undersöker metoderna Phonics och Whole language men i olika språk vilket ger intressanta resultat. Därför introduceras även Delivelis (2020) studie där liknande metoder tillämpas i undervisningen för det turkiska språket.

Deliveli (2020) skriver om en *meningsbaserad ljudundervisningsmetod*. Syftet med studien var att undersöka hur metoden tillämpades i läs- och skrivundervisningen i det turkiska språket. Syftet var även att utifrån åsikter från en grundskollärare samt sex lärarstudenter granska resultaten av den meningsbaserade

ljudundervisningsmetoden i praktiken. Metodens syfte är att lära sig läsa och skriva genom ljudning samt enkla regelbundna meningar. I studien jämförs den meningsbaserade ljudundervisningsmetoden med en tidigare använd metod, meningsmetoden (Deliveli 2020).

I studien framgår ingen teoretisk utgångspunkt. Författaren har inte nämnt detta vilket tolkas som att studien inte har utgått från någon vetenskaplig forskning. Forskningen är utformad som en fallstudie med syfte att visa hur en meningsbaserad ljudundervisningsmetod tillämpas i praktiken utifrån både intervjuer och observationer (Deliveli 2020).

Den meningsbaserade ljudundervisningsmetoden gör att läraren kan tillämpa olika metoder i klassrummet. Den intervjuade klassläraren från studien menade också att olika metoder behöver tillämpas i undervisningen då alla elever utvecklas olika och kan vara i behov av olika metoder. För det turkiska språkets struktur är den meningsbaserade ljudundervisningsmetoden lämplig. Resultatet från studien visar att läraren med fördel kan kombinera flera metoder i undervisningen för att gynna alla elever men att sökandet efter nya metoder kan orsaka tidsförlust. I enlighet med det turkiska språket har den meningsbaserade ljudundervisningsmetoden utvecklats och är specifik för det språket (Deliveli 2020).

Ovanstående studier har valts ut eftersom de visar hur läsinlärningsmetoder används internationellt vilket är relevant för vår studie. Studierna belyser metoder som fokuserar på ljudningsstrategier samt metoder som fokuserar på texter. Det intressanta med studierna är att de behandlar ljudningsstrategier men får olika resultat vilket ger ett bredare perspektiv på läsinlärning. Då olika språk utgör grunden i studierna synliggörs betydelsen av det språkliga sammanhanget.

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenteras studiens teoretiska utgångspunkter och forskningsansatser. Studiens syfte handlar om lärares val av läsinlärningsmetoder vilket innebär att lärares uppfattningar och tolkningar av läsinlärningsmetoder är centralt att undersöka. Därför har vi valt att använda ett fenomenografiskt perspektiv i studien. *Fenomenografien* handlar om hur någon upplever någonting (Marton 1981; Larsson 1986). Centralt inom perspektivet är begreppet uppfattning där människors uppfattningar analyseras. I fenomenografiska studier är målsättningen att ta reda på hur människor uppfattar fenomen i sin omvärld genom att beskriva, analysera och tolka det på olika sätt (Uljens 1989). Uljens (1989) skriver att först väljs ett eller flera fenomen, därefter genomförs intervjuer om individernas uppfattningar om fenomenet och sedan analyseras materialet. Det relaterar till Kroksmarks (2007) diskussion om intervju där en öppen frågemetod kännetecknar fenomenografiska intervjuer. I vår studie har intervjuer genomförts då syftet är att undersöka lärares uppfattningar om läsinlärningsmetoder vilket gör det relevant att använda en fenomenografisk ansats. Ytterligare en motivering till användningen av fenomenografien är att den tillsammans med *variationsteorin* utgör ett ramverk för att undersöka lärande samt specifika ämnesinnehåll. I denna studie kopplas det till läsning och läsinläring. Det leder till studiens andra teoretiska utgångspunkt variationsteorin som Tväråna (2021) beskriver. Teorin beskrivs vara en vidareutveckling av fenomenografien och fokuserar på att undersöka vad som behövs för att kunna lära sig ett visst innehåll. Genom att erfara ett fenomen kan den lärande också urskilja variationer vilket leder till att den lärandes sätt att erfara ett fenomen förändras. Sättet förändras på grund av aspekter som den lärande urskilt som tidigare var okända för den lärande. Ett exempel som Tväråna (2021) beskriver är fenomenet språk. För att förstå betydelsen av språk behöver den lärande möta flera språk. Det kopplar till vår studie som undersöker tillämpningen av läsinlärningsmetoder.

Ett begrepp som är centralt i variationsteorin är begreppet *lärandeobjekt*. Lärandeobjekt är en förmåga som eleverna behöver lära sig för att kunna förstå eller utveckla kunskaper till ett visst innehåll. Exempelvis kan ett lärandeobjekt vara att läraren vill att samarbetsförmågan ska utvecklas hos eleverna, det kan även handla om att lära sig ett specifikt ämnesinnehåll (Wernberg 2009). I vår studie kommer lärandeobjekt användas för att förstå samt tolka läsinlärningsmetoders påverkan på undervisningen, exempelvis hur ljudmetoden kan tillämpas för att eleverna ska lära sig läsa. Lärandeobjektet kan vara att eleverna ska förstå kopplingen mellan grafem och fonem vilket är förmågan som eleverna behöver lära sig, kopplat till läsning som är det specifika ämnesinnehållet.

Valet av teoretiska utgångspunkter grundar sig i studiens syfte och frågeställningar. Målsättningen är att undersöka vilka läsinlärningsmetoder som tillämpas genom att intervjua lärare. I forskningsbakgrunden använder Skoog (2012) samt Sandberg och Norling (2018) det sociokulturella perspektivet vilket även vi övervägde. Ett argument för övervägandet är att socialt samspel samt språkets betydelse är centralt vilket relaterar till läsinlärning. Efter överväganden kom vi fram till att fenomenografi samt variationsteori var mer lämpliga för studiens syfte. Det motiveras av att intervjuer där lärarnas uppfattningar och erfarenheter av läsinlärningsmetoder genomfördes. Ytterligare ett argument är att variationsteori och lärandeobjekt möjliggör en djupare förståelse för olika läsinlärningsmetoders påverkan på undervisningen. Om observation skulle genomförts som metod hade vi däremot valt att använda oss av det sociokulturella perspektivet för att kunna förstå det sociala samspelet i ett klassrum. Den proximala utvecklingszonen hade även varit central för att lyfta fram samspelet mellan lärare och elev vid läsinlärning. I nästa kapitel presenteras metoden som använts för att samla in det empiriska materialet till studien.

4. Metod

I detta kapitel presenteras undersökningens metod. Först redogörs val av metod (4.1). Därefter beskrivs val av intervjudeltagare (4.2), material (4.3), etiska överväganden (4.4) och analysverktyg (4.5).

I vår empiriska studie har vi valt att undersöka tre frågor:

1. Vilka läsinlärningsmetoder används i undervisningen?
2. Varför används valda läsinlärningsmetoder?
3. Vilka effekter medför metoderna för elevernas läsinläring?

4.1 Metodval

Syftet med studien är att få syn på vilka läsinlärningsmetoder som lärare använder och varför de metoderna används i deras undervisning. För att besvara syftet samt frågeställningar har en kvalitativ metod tillämpats genom semistrukturerade intervjuer. Valet av semistrukturerade intervjuer som metod är relevant då det passar syftet eftersom lärares val av läsinlärningsmetoder ska synliggöras. Valet motiveras även av att lärares uppfattningar undersöks vilket kopplar till fenomenografin. Denscombe (2018) förklarar att semistrukturerade intervjuer innebär att intervjuaren har förberett öppna frågor. Intervjun tillåter att intervjuaren är flexibel samt att det inte finns någon specifik ordningsföljd som måste följas. Den som blir intervjuad ges även utrymme att utveckla sina svar. På så sätt kan följdfrågor ställas under intervjun för att utveckla samt fördjupa svar från intervjupersonerna. Personliga intervjuer har genomförts vilket innebär att forskaren möter en intervjuperson (Denscombe 2018). Valet motiveras av att det upplevdes som ett genomförbart alternativ i relation till tid för genomförande av examensarbetet.

Utifrån tidigare forskning kom vi fram till undersökningsområdet samt vilka metoder som skulle användas i studien. Observation övervägdes som datainsamlingsmetod men beslut togs att intervjuer var mer passande för undersökningen. Vid observation hade inte vårt syfte samt våra frågeställningar framkommit på ett mätbart sätt. Vi diskuterade även enkät som metod till studien

eftersom det gör det möjligt att nå ett större antal deltagare. Däremot ger metoden inte möjlighet att få djupgående och utvecklande svar från enskilda personer. Risken finns även att personer som inte är kvalificerade för studien svarar på enkäten. Efter övervägande om olika metoder valde vi semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod. Valet motiveras av att svarsfrekvensen för intervjuer är hög vilket säkerställer att data kan samlas in till studien på ett framgångsrikt sätt (Denscombe 2018).

Inför intervjun kontaktades utvalda intervjupersoner. De blev informerade om syftet med studien och intervjupersonerna fick skriva under en samtyckesblankett (se bilaga 3). Innan intervjun säkerställdes samtycket till att spela in intervjun. Innan varje intervju förberedes inspelningsutrustningen samt val av placeringar för intervjuare och intervjuperson. Inför intervjuerna skapades en intervjuguide (se bilaga 1) där frågor som kunde besvara frågeställningarna skrevs ner vilket Bryman (2018) nämner är viktigt vid intervjuer. Utifrån frågeställningarna gjordes därefter fler frågor för att förtydliga och ge intervjupersonerna möjlighet att utveckla och fördjupa sina svar. Under intervjuerna har vi varit måna om att vara goda lyssnare samt se till att vara aktiva och flexibla under intervjun för att ta tillvara på möjligheter till att ställa meningsfulla följdfrågor vilket kopplas till Bryman (2018).

Ett medvetet val är att inleda med frågor som är lätta för intervjupersonen att svara på, exempelvis ”Hur länge har du varit lärare?” för att få intervjupersonen att slappna av i situationen. Den avslutande frågan ”Har du några avslutande tankar om läsinlärningsmetoder?” gav intervjupersonen möjlighet att delge avslutande tankar. Slutligen var vi noga med att tacka personen som deltagit i intervjun vilket Denscombe (2018) poängterar.

4.2 Val av intervjudeltagare

Undersökningsgruppen som intervjuades var sex verksamma lärare i årskurserna 1-3, som undervisar i svenska. Valet av sex lärare motiveras av att varierande arbetslivserfarenhet och kompetens synliggörs. En förfrågan skickades ut om deltagande till sju lärare men en tackade nej. Från början planerades även intervjuer

med två lärare från varje årskurs. På grund av tidsbrist samt svårighet med att organisera möte med flera samtidigt gjordes därför valet att intervjua olika lärare i årskurserna 1-3. Det var inte avgörande vilken årskurs lärarna arbetar i för tillfället då de arbetar med alla årskurser någon gång och har erfarenheter av läsinlärning. Lärarna har valts utifrån ett bekvämlighetsurval vilket innebär att forskaren väljer personer som finns nära till hands, exempelvis i närliggande kommuner och platser (Denscombe 2018).

De sex lärarna i studien har varierande arbetslivserfarenheter som verksamma lärare i årskurserna 1-3. Lärarna har även varierande erfarenheter samt kunskaper om olika läsinlärningsmetoder. Några lärare har arbetat på flera olika skolor och några har enbart arbetat på den skolan de är verksamma på nu. För en individuell beskrivning av varje lärare se bilaga 2.

4.3 Material

De semistrukturerade intervjuerna har spelats in med ljudupptagning för att därefter transkriberas och analyseras. Ljudupptagningen underlättar för oss att kunna gå tillbaka och lyssna flera gånger. Inför intervjuerna förbereddes frågor av öppen karaktär. I intervjuguiden strukturerades 16 frågor upp där några av dem var följdfrågor. Det fanns även utrymme för ytterligare följdfrågor. Huvudfrågorna som utformades för att kunna svara på frågeställningarna var: Vilken läsinlärningsmetod arbetar du med i undervisningen? Hur arbetar du med den metoden? Varför används denna metod? Vilka resultat har ni sett med att använda den här metoden kopplat till elevernas läsinlärning och läsutveckling? För resterande intervjufrågor se bilaga 1. Denscombe (2018) nämner att det är tidskrävande att transkribera inspelade intervjuer vilket behöver planeras för analys av datamaterialet. Det insamlade materialet förvaras på ett säkert sätt utan åtkomst för obehöriga.

4.4 Etiska överväganden

I undersökningen har vi medvetet och noggrant reflekterat över de etiska överväganden som behöver tas i beaktande. Det finns fyra huvudprinciper för hur forskning ska bedrivas samt ett gemensamt synsätt gällande forskarens agerande.

Den första huvudprincipen innebär att deltagarnas intressen ska skyddas (Denscombe 2018). I undersökningen kommer stor vikt läggas i att deltagarnas identitet förblir anonym. Intervjupersonerna har gjorts pseudonyma vilket innebär att personens identitet blir oidentifierbar. Den andra huvudprincipen handlar om frivilligt deltagande och informerat samtycke. Deltagarnas samtycke måste vara skriftligt (Denscombe 2018). En samtyckesblankett (se bilaga 3) skickades ut som deltagarna fick skriva under och aktivt ge sitt samtycke till. Blanketten inkluderar godkännande för ljudupptagning samt ger nödvändig information angående exempelvis frivilligt deltagande. Den tredje huvudprincipen innebär att forskaren ska arbeta på ett öppet och ärligt sätt. Under insamlingen har vi tillämpat ett transparent förhållningssätt där alla resultat har redovisats. Den sista huvudprincipen innebär att forskningen ska följa den nationella lagstiftningen (Denscombe 2018). Relevant är att forskare förvarar data på ett säkert sätt vilket det insamlade materialet i föreliggande studie förvaras på.

Före och under intervjuerna har en professionell och informerande kontakt förts med intervjupersonerna. Under intervjun har stor vikt lagts vid att intervjupersonerna ska känna sig bekväma i situationen och att vi som intervjuare har tänkt på vårt agerande gällande ordval och kroppsspråk. Vi har även varit medvetna om intervjuareffekten. Det innebär att intervjuarens identitet har inverkan på hur intervjupersonen svarar, exempelvis ålder och etniskt ursprung (Denscombe 2018). Det kan därför vara utmanande med intervjuer vilket är en kritisk aspekt gällande metodvalet.

4.5 Analysverktyg

För analysen av det insamlade datamaterialet användes *fenomenografisk analys*. Analysen genomförs i olika steg där de tre huvuddelarna består av att först sortera datamaterialet. Därefter tolkas sätten att hantera undersökta fenomen och delas in i beskrivningskategorier. Slutligen studeras hur beskrivningskategorierna relaterar till varandra samt vilka samband som finns (Tväråna 2021).

För att analysera den insamlade empirin användes även *tematisk analys*. Tematisk analys innebär att urskilja teman samt mönster i det insamlade datamaterialet

(Denscombe 2018). I analysen användes tematisk analys för att synliggöra likheter samt skillnader i resultatet. Genom att urskilja teman har även samband i intervjupersonernas svar uppmärksammats.

I studien används lärandeobjekt som är ett begrepp inom learning study samt variationsteorin. Centralt för lärandeobjekt är att synliggöra det eleverna förväntas lära sig. Läraren behöver ha kunskap om ett ämnesinnehåll samt vad som krävs för att eleverna ska kunna lära sig det. Det betonar vikten av lärarens ämneskompetens när det gäller att urskilja svårigheter att lära sig ett visst ämnesinnehåll (Claesson 2020). Analysverktygen som presenteras i avsnittet har använts för analys och resultat av det insamlade empiriska materialet.

5. Analys och resultat

I detta kapitel presenteras analysen av data samt resultat. Analysen utgår från det empiriska datamaterialet och tidigare nämnda analysverktyg såsom lärandeobjekt, tematisk analys och fenomenografisk analys. Resultaten relateras till frågeställningarna: Vilka läsinlärningsmetoder används i undervisningen? Varför används valda läsinlärningsmetoder? Vilka effekter medför metoderna för elevernas läsinlärning?

5.1 Vilka läsinlärningsmetoder använder lärare i sin undervisning?

Avsnittet presenterar vilka läsinlärningsmetoder som lärarna i studien använder i sin undervisning. Först presenteras en detaljerad analys (5.1.1). Därefter presenteras ett avsnitt där resultat sammanfattas (5.1.2).

5.1.1 Läsinlärningsmetoder: Detaljerad analys

Med hänsyn till läsinlärningsmetoder genomfördes en detaljerad analys genom att tematiskt dela in lärarnas svar utefter tillämpad metod. Lärare 1, 2, 3 och 6 använder huvudsakligen metoder med fokus på ljudning medan lärare 4 och 5 huvudsakligen använder metoden att skriva sig till läsning (ASL). Lärandeobjektet som lärarna 1, 2, 3 och 6 strävar efter, genom användningen av metoder som fokuserar på ljudning, kan tolkas vara sambandet mellan ljud och bokstav. Sambandet mellan grafem och fonem nämner Skoog (2012) som en central del gällande läsinlärning. En detaljerad analys gällande hur och varför läsinlärningsmetoderna används presenteras i avsnitt 5.2.1 samt 5.3.1.

5.1.2 Läsinlärningsmetoder: Sammanfattande resultat

Sammanfattande resultat gällande vilka läsinlärningsmetoder som lärarna i studien använder presenteras här. Lärare 1, 3 och 6 använder sig till största del av ljudmetoden i sin undervisning men har även inslag av andra metoder såsom att skriva sig till läsning (ASL), läsning på talets grund (LTG) och helordsmetoden (Se centrala begrepp, 1.3). Lärare 4 och 5 tillämpar metoden ASL i undervisningen.

Lärare 4 och 5 tillämpar även delar av ljudmetoden men inte i lika stor utsträckning som de andra. Lärare 2 använder sig av läsinlärning i sju steg.

5.2 Hur använder lärare läsinlärningsmetoderna?

Avsnittet redogör hur läsinlärningsmetoderna används i undervisningen. Först genomförs en detaljerad analys om hur lärarna arbetar med valda metoder (5.2.1). Sedan sammanfattas resultaten som framkom i studien (5.2.2).

5.2.1 Metodanvändning: Detaljerad analys

Resultaten visar att samtliga av de deltagande lärarna arbetar på varierande sätt med läsinlärning. Gemensamt för lärare 2, 3, 4, 5 och 6 är fokus på bokstavsarbete med en ny bokstav i veckan.

Man har haft en bokstav i veckan, och denna omgång så hade vi det. Så här bokstavsskog. Uppe i ena rummet här och sen hade man den bokstaven och så har vi ju arbetat tematiserat flera dagar i veckan (Lärare 4, personlig kommunikation, 22 november 2023).

För då hade vi en bokstav i taget så började vi introducerade vi en bokstav på måndagen och så jobbade vi på olika sätt med den bokstaven fram tills på fredagen och sen blev det en ny bokstav veckan efter (Lärare 2, personlig kommunikation, 21 november 2023).

Lärarna som arbetar med bokstavsarbetet lägger stor vikt vid att eleverna lär sig befästa sambandet mellan ljud och bokstav vilket kopplas till valt lärandeobjekt för undervisningen. Lärare 1 och 3 nämner att de börjar arbeta med ljudenliga ord för att sedan gå över till icke ljudenliga ord och ljudstridiga ord, vilket förklaras i centrala begrepp 1.3. Det kan kopplas till att lärarna har en hög ämnesdidaktisk kompetens vilket relaterar till variationsteorin där en variation av språket synliggörs genom exempelvis ljudenliga och icke ljudenliga ord. Läraren behöver ha kunskaper om ämnesinnehållet samt vilka svårigheter eleverna kan möta vid inlärningen. Dessa kunskaper är relevanta för att planera samt bedriva en framgångsrik undervisning (Claesson 2020).

Lärare 2 utmärker sig då hon använde metoden läsinlärning i sju steg i helklass vilket lärare 4, 5 och 6 nämnde som en specialundervisningsmetod. Hon menar att

eleverna inte behöver följa metoden steg för steg utan läraren kan anpassa utifrån den nivå eleverna ligger på i sin läsutveckling. "För den här läsinlärningsmetoden med läsinlärning i sju steg där kan man ju, ja anpassa det efter hur långt de har kommit." (Lärare 2, personlig kommunikation, 21 november 2023).

Lärare 4 och 5 arbetar till stor del med att skriva sig till läsning (ASL). Lärare 5 beskriver att de arbetar tematiskt med veckans bokstav där stor vikt läggs vid att bekanta sig med bokstaven. I samband med det tematiska arbetet integreras datorn som ett verktyg för elevernas läsinlärning. Hon beskriver att eleverna får skriva på datorn där de får skapa texter. Syftet med att använda datorn är att eleverna direkt ska kunna höra vad de skriver via talsyntes. Hon menar också att eleverna får möjlighet att högläsa längre egenskrivna texter genom att skriva på datorn. Det gör att eleverna tränar på sin läsning. Hon betonar även att de på senare tid har använt inslag av ljudningsstrategier i undervisningen. "Vi har kopplat in någonting nu senaste tiden som heter iMAL där det finns övningar som du tränar lite mer med nonsensord. Du ska lästräna dem till exempel och då alltså försöka ljuda ihop dem." (Lärare 5, personlig kommunikation, 22 november, 2023). För beskrivning av iMAL se avsnitt 1.3, centrala begrepp.

Lärarna arbetar med läsinlärningsmetoderna på ett sätt som de anser fungerar för sin elevgrupp. Även om de använder olika metoder och har olika åsikter om metoderna synliggörs deras kompetens då deras val är väl genomtänkta. Det kan kopplas till att lärare genom erfarenhet utvecklar och anpassar undervisningen efter aktuell elevgrupp samt använder inslag av flera metoder (Fridolfsson 2020).

5.2.2 Metodanvändning: Sammanfattande resultat

Lärare 1 arbetar på en åldersintegrerad montessoriskola. Där arbetar de med ljudmetoden med hjälp av framtaget montessorimaterial. De arbetar med hur bokstäver och bokstavsljud kopplas samman. Detta utvecklas sedan till att eleverna kan läsa kortare texter, meningar och fraser. Montessorimaterialet används för att inledningsvis lära sig ljudenliga ord såsom sol, bil och tåg, vilket innebär att orden stavas som de låter. Därefter övergår det till icke ljudenliga ord såsom krabba och

klämman som har dubbelteckning. Slutligen introduceras ljudstridiga ord såsom kött, cykel och ugn som inte stavas som de låter.

Lärare 2 arbetar med läsinlärning i sju steg med fokus på fonologisk medvetenhet. Först får eleverna upptäcka bokstavsljud i ord och stavelser genom att exempelvis klappa stavelser. Sedan kopplar eleverna ljud till en bokstav. I klassen har eleverna bokstavsarbete där de arbetar med en bokstav i veckan. Lärare 3 fokuserar på ljudmetoden genom att arbeta med en bokstav i veckan samt gemensam läsning. Hon arbetar mycket med att prata om och titta på hur bokstäver och ord ser ut och låter. Ett material som de arbetar med är små läsböcker som fokuserar på bokstäver. De börjar med ljudenliga ord såsom sol och lås. Utöver ljudmetoden finns även inslag av andra metoder i hennes undervisning såsom helordsmetoden, ordbildsmetoden, att skriva sig till läsning (ASL) och läsning på talets grund (LTG). Helordsmetoden och ordbildsmetoden används när eleverna lär sig kortare ord samt får laborera med bokstäver för att skapa ord och meningar. ASL används mer i årskurs 2 när eleverna utvecklats i sin läsning. LTG används när de läser gemensamma texter eller när hon skriver upp ord som eleverna säger.

Lärare 4 arbetar också med en bokstav i veckan men arbetar mer tematiskt kring djur. Utöver bokstavsarbetet arbetar lärare 4 med ASL där eleverna även får träna på läsinlärning med hjälp av datorn. Genom att skriva texter på datorn tränar eleverna på så sätt läsningen. Varje dag har eleverna tyst läsning vilket också ger eleverna möjlighet att träna på läsningen.

Lärare 5 startar alltid upp med veckans bokstav och kopplar det till ett tema. Hon betonar vikten av att eleverna får se hur bokstaven ser ut samt höra bokstavens ljud. Hon arbetar med ASL där eleverna får skriva sig till läsning tidigt på datorn och skapa texter. Hon arbetar med ASL men använder även läromedlet iMAL vilket hon tycker fungerar bra som komplement. Lärare 6 arbetar med ljudmetoden där fokus ligger på att koppla bokstaven till ett ljud. Även hon har en bokstav i veckan som de övar på.

Vi har en uppstart i veckan och så övar vi på bokstaven och så övar vi väldigt mycket på ljudet och sen att när man ska läsa då att liksom säga ljudet på bokstäverna och sen sätta ihop det till ett ord (Lärare 6, personlig kommunikation, 23 november 2023).

Därefter får eleverna träna på att sätta ihop bokstavsljud till ord. Inför vårterminen planerar hon att även använda helordsmetod där eleverna lär sig hela ord direkt utan att behöva ljuda dem varje gång såsom *och*, *det* och *den*.

5.3 Motivering till valda läsinlärningsmetoder

En detaljerad analys om lärarnas motiveringar till valda läsinlärningsmetoder introduceras i avsnittet (5.3.1). Därefter kommer resultatet sammanfattas (5.3.2). Analys och resultat gällande lärarnas motivering av läsinlärningsmetoder kopplar till studiens andra frågeställning.

5.3.1 Metodmotivering: Detaljerad analys

Utifrån resultatet framkommer att orsakerna till varför metoderna används varierar mellan lärarna. Lärare 1, 3 och 6 har valt ljudmetoden. De motiverar valet utifrån erfarenheter, forskning samt aktuell elevgrupp. Ett annat argument för val av metod är att lärarna anser att det är rätt ände att börja i kopplat till att förstå sambandet mellan grafem och fonem. I Nylanders (2019) artikel beskrivs att ljudmetoden är överlägsen som läsinlärningsmetod. Däremot anser lärare 4 och 5, som huvudsakligen använder ASL som metod i sin undervisning, att det är rätt väg att gå. Lärare 2 använder läsinlärning i sju steg som metod. Hon motiverar sitt val utifrån att en speciallärare förespråkade metoden vilket har resulterat i att hon tyckte om metoden och valde att fortsätta använda den i sin nuvarande klass.

För att då hade vi ja kämpigt med någon elev som skulle knäcka läskoden och då tog hon fram det här materialet att utgå ifrån och så sa hon att ja den här metoden kan jag testa. Så tyckte jag att det var bra. Så det var nog genom henne som jag fick tips och som jag sen lärde mig av. Då kunde jag följa den specialundervisningen och sen testa den på andra elever också (Lärare 2, personlig kommunikation, 21 november, 2023).

En skillnad mellan lärarnas svar var att lärare 6 planerade att använda ljudmetoden först och därefter gå över till helordsmetoden. Skillnaden är att hon väljer att arbeta

med en i taget i början av läsinlärningen medan de andra kombinerar metoderna kontinuerligt i undervisningen.

5.3.2 Metodmotivering: Sammanfattande resultat

I denna del sammanfattas resultatet av lärarnas motiveringar till varför valda metoder tillämpas i undervisningen. Lärare 1, 3 och 6 har valt ljudmetoden som läsinlärningsmetod eftersom de upplever att den fungerar bäst på deras elevgrupp samt har tidigare erfarenheter av metoden. Lärare 1 och 3 beskriver valet i följande citat: “Det är klart jag blandar med alla dessa saker men faller oftast tillbaka på ljudningsmetoden. Det finns mycket forskning på den, som en fungerande strategi.” (Lärare 1, personlig kommunikation, 20 november, 2023).

Vi använder ju mycket i det här med att ljuda och ljudmetoden. Vi använder ju en del med ordbilder och så också, men allra mesta är det ljudmetoden eftersom det är en förutsättning att barnen kan bokstäverna och vet hur bokstäverna låter för att kunna lära sig läsa (Lärare 3, personlig kommunikation, 21 november, 2023).

Deras val motiveras även av beprövad erfarenhet samt att det är viktigt att ta del av aktuell forskning. De tre lärarna anser även att det är rätt ände att börja i då det är viktigt att eleverna förstår sambandet mellan grafem och fonem för att kunna lära sig läsa. Lärare 4 och 5 använder däremot ASL som främsta metod eftersom det var förbestämt på skolan när de började arbeta där. “Och när vi började här så var det ju så att det alltså då jobbade ju alla med ASL, att skriva sig till läsning och det var ju liksom i tjänstebeskrivningen så var det att man skulle jobba enligt det.” (Lärare 4, personlig kommunikation, 22 november, 2023). Detta har lett till att de har blivit bekväma med metoden samt gjort metoden till sin egen och anser att den fungerar för elevgruppen. Lärare 2 använder sig av läsinlärning i sju steg då specialläraren på skolan förespråkade metoden vilket gjorde att hon ville testa den och har använt den sedan dess. Samtliga lärare använder även inslag av andra metoder för att anpassa efter aktuell elevgrupp men tidigare nämnda metoder är de huvudsakliga som används i undervisningen.

5.4 Läsinlärningsmetodernas effekter på elevernas läsutveckling

I detta avsnitt redovisas en detaljerad analys om effekterna av läsinlärningsmetoderna i relation till elevernas läsutveckling (5.4.1). Därefter presenteras en sammanfattning av resultaten (5.4.1). Både analys och resultat kopplar till studiens tredje frågeställning.

5.4.1 Metodernas effekter: Detaljerad analys

I resultatet framkommer ett tematiskt mönster där lärare 1, 2, 3 och 6 upplever att en metod som fokuserar på ljudning har en positiv inverkan på elevernas läsinlärning. De betonar att förståelsen för sambandet mellan ljud och bokstav möjliggör en framgångsrik avkodningsförmåga vilket är avgörande för att knäcka läskoden. En effekt som beskrivs är att eleverna blir språkligt medvetna när en metod som fokuserar på ljudning tillämpas.

Gällande ASL som metod kan det utifrån resultaten urskiljas att metoden inte gav någon mätbar effekt på elevernas läsutveckling. Vad lärare 4 och 5 dock kunde se var att eleverna fick lite bättre läsflyt då de inte behöver fokusera på att kunna forma bokstäverna. Resultatet är intressant att analysera utifrån begreppet lärandeobjekt då lärarna kanske inte riktigt har reflekterat över effekten på läsning vid användning av metoden ASL. Däremot nämner lärare 4 och 5 att de har gjort ASL till sin egen genom att använda inslag av ljudningstrategier i delar av undervisningen. Helordsmetoden och ordbildsmetoden gav en positiv effekt för elevernas nyfikenhet samt språkliga medvetenhet i läsningen.

Det skrivs på ett sätt och som sen en del är uppmärksamma på hur ord stavas. Till exempel *och* som vi använder hela tiden, de ser det kanske många gånger i en text och så vet de att *och* det stavas inte å k eller ok det stavas på ett annat sätt. Hur stavas det? Då blir de nyfikna. Ja de stavas ju såhär. Vi brukar lägga till ordbilder också och ha lite ordbilder som de tränar på i ettan. Såsom mamma, pappa, och. Vi har några ord varje vecka som vi har i ett kuvert och sen kan man då med hjälp av de ordbilderna lägga meningar (Lärare 3, personlig kommunikation, 21 november, 2023).

Lärare 3 betonar att nyfikenheten hos eleverna väcks genom att använda ordbilder. Det kan kopplas till motivation som också är betydelsefullt för elevernas läsning. Det kan även kopplas till läroplanen där det står att nyfikenhet och lust att lära ska vara en grund för verksamheten (Skolverket 2022).

5.4.2 Metodernas effekter: Sammanfattande resultat

Avsnittet redogör sammanfattande resultat kopplat till läsinlärningsmetodernas effekter på elevernas läsutveckling. Lärare 1, 2, 3 och 6 upplever att ljudmetoden ger goda resultat för elevernas läsinlärning. De ser fördelar med metoden för elevernas förståelse mellan ljud och bokstav. Lärarna arbetar med varierande arbetsmaterial kopplat till ljudmetoden men gemensamt för samtliga är att de ser att eleverna utvecklas i sin läsning. Lärare 6 nämner även att eleverna blir språkligt medvetna genom att arbeta med ljudmetoden.

En fördel med ASL som metod är att eleverna inte behöver lägga tid på att kunna forma bokstäver för att kunna läsa det de skrivit utan de kan höra och se orden lättare på datorn. Det leder till att de kan producera längre texter som de sedan kan läsa upp för varandra. Det kan gynna både självförtroende och motivation till att läsa enligt lärare 4 och 5. Däremot gynnar ASL som metod mer skrivning än läsningen. Lärarna såg främst resultat på elevernas skrivinlärning. "Jag tycker nog egentligen inte själva läsutvecklingen, jag ser inte skillnad på vare sig det ena sättet, men däremot skrivutvecklingen ser jag större." (Lärare 5, personlig kommunikation, 22 november, 2023).

Lärare 3 och 6 som använder sig av helordsmetoden samt ordbildsmetoden upplever att elevernas läsflyt ökar vilket ger positiva resultat för elevernas läsinlärning.

Ja det alltså eleverna får ju upp läshastigheten när man läser de här småorden och inte behöver stanna upp vid dem hela tiden så går det ju snabbare när man läser. Då behöver man inte lägga så mycket energi på att avkoda utan mer att ja så och sen kan man lägga lite mer fokus och energi på att tänka på vad texten handlar om eller så (Lärare 6, personlig kommunikation, 23 november, 2023).

Lärare 2 som använde läsinlärning i sju steg upplevde det som svårt att säga något om resultaten då det beror på den aktuella elevgruppen.

Med min första klass jobbade jag med ASL och de här två senaste klasserna har jag jobbat mer med läsinlärning i sju steg. Jag vet inte om man kan säga något om resultatet, för jag tänker att det beror lite på elevgruppen också (Lärare 2, personlig kommunikation, 21 november, 2023).

Lärare 2 betonar elevgruppens betydelse kopplat till läsinlärningsmetod samt att se till elevens individuella behov.

5.5 Lärares reflektioner om läsinlärning

Avsnittet presenterar en detaljerad analys gällande lärarnas reflektion om läsinlärning (5.5.1). Efter analysen redovisas en sammanfattning av resultaten (5.5.2). I avsnittet presenteras lärarnas övriga reflektioner kring läsinlärning som inte är kopplad till en direkt frågeställning utan är ett värdefullt komplement till alla tre frågeställningar.

5.5.1 Metodreflektion: Detaljerad analys

Ett mönster enligt en tematisk analys var att lärare 1, 3, 5 och 6 betonade vikten av att lästräna varje dag. Både lärare 3 och 5 nämnde att det är ett stort kompensatoriskt uppdrag att ge eleverna möjlighet att lästräna varje dag för att många elever inte har möjlighet att lästräna hemma.

Alltså det som jag tänker lite grann det är ju att det är viktigt att ge tid till att lästräna varje dag. På olika sätt, alltså lästräna individuellt. Lästräna, kanske tillsammans i grupp som man får boksamtalet för det är ju väldigt viktigt med förståelsen (Lärare 5, personlig kommunikation, 22 november, 2023).

Vi får läsa mer i skolan nu. Ja en del barn läser ju inte hemma så mycket och det är inte så mycket som det var förr att föräldrar läser för barnen heller så de är inte vana. De har inte duschats i det här med språket och med läsning, högläsning. Tyvärr så är det ju, det vet vi ju. Det har de ju visat i undersökningar så att det verkligen har minskat och då måste vi kompensera på något sätt (Lärare 3, personlig kommunikation, 21 november, 2023).

Ett tematiskt mönster är att lärare 1 och 6 poängterade vikten av att lärare behöver ha elever med svårigheter i åtanke vid val av metod. Ett exempel som lärarna nämnde var elever med dyslexi. För de eleverna kan ljudmetoden vara utmanande då bokstäverna för elever med dyslexi flyger omkring. Statens beredning för medicinsk utvärdering (2014) menar dock att en metod som fokuserar på ljudning kan användas för elever med dyslexi men att de behöver träna sambandet mellan fonem och grafem på ett strukturerat och tydligt sätt. Resultatet visar att det är betydelsefullt att anpassa och välja läsinlärningsmetod efter aktuell elevgrupp, vilket kan relateras till både Nyström (2002), Deliveli (2020) samt Sandberg och Norling (2018) som också lyfter vikten med att anpassa metod efter aktuell elevgrupp. Lärare 1 anser att som lärare är det viktigt att kunna testa något nytt och förändra sin undervisning samt hålla sig uppdaterad gällande aktuell forskning. En intressant aspekt som lärare 3 gav var att dialekter kan påverka läsinlärningen. Hon gav exempel på att i Blekinge är det svårt att höra R:et i ord vilket kan försvåra läsinlärningen.

5.5.2 Metodreflektion: Sammanfattande resultat

Lärare 1 som arbetade på en montessoriskola förklarade vilket material de arbetar med. Läraren arbetar mycket laborativt, exempelvis med olika färger som står för olika svårighetsnivåer. Eleverna får själva hämta materialet och när de arbetar med det kan de upptäcka orden och stavelserna själva. Bilder samspelar med orden för att också göra det tydligt för eleverna.

Lärare 1, 3, 5 och 6 belyser att utöver avkodningen är även förståelsen av ord och meningar viktigt att träna på. Det skapar nyfikenhet och en vilja att lära sig läsa. Lärare 4, 5 och 6 nämner att specialläraren på skolan använder läsinlärning i sju steg till elever med läs- och skrivsvårigheter. Alla 6 lärare uppmärksammar även att lästräning varje dag är viktigt för att hålla uppe läsningen. Lärare 1 och 6 anser också att en metod kan fungera för majoriteten av eleverna men kan försvåra det för de andra. För en elev med exempelvis dyslexi fungerar kanske inte ljudmetoden eller ASL.

Har man elever med ex dyslexi, där bokstäverna flyger omkring, då är kanske inte ljudningsmetoden så bra för dem, då kan man se tillbaka på helordsläsning, kan det hjälpa eleven att skapa ord direkt. Då får jag blanda mina metoder. (Lärare 1, personlig kommunikation, 20 november, 2023).

För de eleverna som har svårt med läsinlärningen till exempel elever med dyslexi. Kan ju vara svårt med det om liksom bokstäverna hoppar omkring när man ska titta på de och ljuda ihop de är det ju inte så lätt att få ihop det till ord. (Lärare 6, personlig kommunikation, 23 november, 2023).

Alla lärare som intervjuats i studien betonar vikten av att allting är beroende på vilken klass läraren har samt att det är viktigt att kunna välja den metod som är lämpligast för sin elevgrupp. Det är även betydelsefullt att inte vara rädd för förändringar och att våga testa något nytt. De anser även att det är viktigt att hålla sig uppdaterad om skoldebatten samt ny forskning. Lärare 3 lyfter även svårigheten med dialekter. Det är svårt för de som bor i Blekinge då R inte riktigt uttalas vilket gör att eleverna oftast glömmet R:et då de inte hör det. Det gör att läraren också anser att läsinlärningen ska börja med ljudenliga ord och med ljudmetoden. Analysen tillsammans med de sammanfattande resultaten ger värdefull förståelse för tillämpning av läsinlärningsmetoder samt lärarnas motiveringar till valda metoder.

6. Diskussion

I detta kapitel diskuteras dataanalysens resultat. Diskussionen omfattar reflektioner som knyts till tidigare forskning, teoretisk utgångspunkt samt studiens syfte och frågeställningar. Diskussionen möjliggör en djupare inblick gällande lärares val av läsinlärningsmetod kopplat till elevernas lärande och relationen mellan dessa. Begreppet lärandeobjekt har varit ett hjälpmedel i analysen. Det tematiska analysverktyget (för beskrivning se avsnitt 4.5) har också varit användbart och relevant vid analys av empiri då vi har kunnat urskilja tematiska mönster.

Studiens teoretiska utgångspunkt är fenomenografi där uppfattningar av fenomen är centralt att förstå. Även variationsteori med fokus på begreppet lärandeobjekt har använts som teoretisk utgångspunkt. Utifrån den insamlade empirin bestående av svar från lärare kan vi utifrån ett fenomenografiskt synsätt samt utifrån begreppet lärandeobjekt diskutera samt dra slutsatser från resultatet.

6.1 Diskussion om valda läsinlärningsmetoder

Ett resultat kopplat till studiens frågeställningar “Vilka läsinlärningsmetoder används i undervisningen?” och “Varför används valda läsinlärningsmetoder?” är att de lärare som arbetat med att skriva sig till läsning (ASL) tidigare har valt bort metoden. ASL har varit en metod som det skrivits mycket om enligt lärare 1 och 2 vilket har gjort att de har testat metoden. Efter erfarenhet och kunskap har de istället valt en metod som fokuserar mer på ljudning och kopplingen mellan grafem och fonem. Även de som arbetar med ASL nu har valt att ha kompletterande inslag av ljudmetoden där sambandet mellan ljud och bokstav uppmärksammas. Lärare 5 beskriver att metoden ASL ger bättre resultat kring elevernas skrivning. Hon har insett att undervisningen behöver mer fokus på ljudning för att gynna elevernas läsutveckling. Det kan kopplas till Skoogs (2012) studie där hon betonar betydelsen av att lära sig sambandet mellan grafem och fonem. Hon anser även att elever behöver få en förståelse för fonologisk medvetenhet för att kunna lära sig läsa och skriva. Även Huss (2023) nämner betydelsen av att använda ljudningsmetoder eller så kallade Phonicsmetoder i läsinlärningen.

I resultatet synliggörs att metoden ASL är förbestämd på skolorna där lärare 4 och 5 arbetar. Det är intressant att reflektera över hur det hade sett ut om lärarna själva fått välja metod. Det lyfter fram ramfaktorers påverkan på undervisningen som även Alatalo (2011) nämner. Vidare beskrivs även att lärare har varierande kunskaper om läs- och skrivinlärning vilket också kan påverka metodval. Detta kan tolkas utifrån ett fenomenografiskt perspektiv då lärare kan uppfatta metoder på olika sätt. Det kan leda till att undervisningen påverkas av lärarnas uppfattningar och tolkningar av läsinlärningsmetoder. Det är även viktigt att lärarna har reflekterat över vilket som är lärandeobjektet för lektionen. Sammanfattningsvis synliggörs att flera läsinlärningsmetoder tillämpas i undervisningen.

6.2 Diskussion om läsinlärningsmetodernas effekt

En aspekt som framkommer i resultatet är att de som har erfarenhet av att ha arbetat med olika metoder som exempelvis ljudmetoden, ASL, LTG, helordsmetoden samt ordbildsmetoden kan se skillnader och utveckling beroende på använd metod. Det kopplas till den tredje frågeställning "Vilka effekter medför metoderna för elevernas läsinlärning?". De lärare som endast använt en eller två metoder upplever att det är svårt att se någon skillnad i resultat på elevernas läsinlärning. I en internationell studie framkommer det också i resultatet att använd metod påverkar elevernas läsinlärning (Robinson 2018). Lärare 5 tar upp att hon använder högläsning av elevtexter vilket ger en positiv effekt för elevernas läsutveckling.

En parallell utifrån resultatet kan dras till Robinsons (2018) studie som behandlar det engelska språket. Ett resultat som framkommer i studien är att metoden Phonics gynnade elever som ska börja lära sig engelska. Parallellen är då att både engelska och svenska är ljudenliga språk vilket gör att undervisningen behöver utgå från ljudning när elever ska lära sig ett språk. Även Pasa (2001) tar upp betydelsen av det språkliga sammanhanget gällande val av metod. Han menar att Phonics kan vara gynnsam som metod i språk med tydliga kopplingar mellan ljud och symbol. När det gäller lärarens val av högläsning krävs då att eleverna redan har knäckt läskoden vilket gör att högläsning blir en del av läsutvecklingen istället för läsinlärningen.

Sammanfattningsvis synliggörs att lärarens erfarenhet har betydelse för att kunna urskilja effekter på elevernas läsutveckling.

6.3 Diskussion om faktorer som påverkar läsinlärningsmetod

I avsnittet diskuteras olika faktorer som påverkar lärares val av läsinlärningsmetoder i undervisningen. Fyra av lärarna beskriver att de kombinerar olika metoder som exempelvis ljudmetod, ASL och ordbildsmetod i undervisningen. I resultaten framkommer även att en av lärarna har utarbetat en egen version av ASL. Lärarna anpassar undervisningen efter aktuell elevgrupp. En kritisk aspekt kopplat till egna versioner av metoder är att de inte är vetenskapligt beprövade. Det är därför enbart deras egen beprövade erfarenhet som kan motivera valet av metod. Som tidigare nämnt är olika elever beroende av varierande läsinlärningsmetoder och därför behöver metoden anpassas till elevens individuella förutsättningar samt användas på ett anpassningsbart sätt (Nyström 2002). Även Deliveli (2020) samt Sandberg och Norling (2018) lyfter vikten av att anpassa läsinlärningsmetod efter aktuell elevgrupp samt att vart eleverna befinner sig. Det som däremot är intressant att diskutera är lärarnas egna versioner av metoder. I skollagen 1 kap. 5§ (SFS 2010:800) nämns att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det man kan ställa sig frågande till är hur vetenskapligt grundad den egna versionen är. Det enda som stärker det är den beprövade erfarenheten vilket leder till frågan om kunskapsuppdraget uppfylls.

Som tidigare nämnt menar Nyström (2002), Deliveli (2020) samt Sandberg och Norling (2018) att metoder behöver anpassas efter aktuell elevgrupp. Samtidigt påstås det i debattartikeln "Ljudning är A och O för att knäcka läskoden" att ljudmetoden är överlägsen vid läsinlärning samt att det är den enda metod med stöd i forskning (Nylander 2019). Detta synliggör att det råder delade uppfattningar om vilken metod som ska användas vid läsinlärningen. Det kan leda till att exempelvis lärarstudenter upplever valet av läsinlärningsmetoder som svårt.

Lärare 2 använder metoden läsinlärning i sju steg i helklass vilket är en skillnad jämfört med de andra lärarna. Då metoden vanligen används i specialundervisningen är det intressant att hon väljer att använda den i helklass. Det ger elever med svårigheter möjlighet att kunna delta i den ordinarie undervisningen och att lärare kan anpassa undervisningen efter elevernas kunskapsnivå. Dessutom behöver läraren inte anpassa undervisningen i lika stor utsträckning då metoden gynnar flera elever samtidigt, bland annat elever med dyslexi. För elever med dyslexi är det avgörande att träna sambandet mellan fonem och grafem på ett strukturerat sätt för att både utveckla läsförståelse, läshastighet samt fonologisk medvetenhet (Statens beredning för medicinsk utvärdering 2014). Sammanfattningsvis påverkar elevgrupp, erfarenheter och kunskaper om läsinlärningsmetoder valet av metod. I nästa avsnitt presenteras de slutsatser som framkommit i studien.

6.4 Slutsatser

I kommande del redogörs studiens slutsatser som knyter ihop analys, resultat och diskussionsavsnitt. Slutsatserna kommer även relateras till lärarprofessionen samt undervisningens praktik. Syftet med studien är att få syn på vilka läsinlärningsmetoder som lärare använder samt varför metoderna används i deras undervisning. Centralt är också att visa vilka effekter som metoderna har för elevernas läsinlärning. Studiens frågeställningar “Vilka läsinlärningsmetoder används i undervisningen?” “Varför används valda läsinlärningsmetoder?” “Vilka effekter medför metoderna för elevernas läsinlärning?” har genomsyrat hela arbetet.

Lärarna i studien använder läsinlärningsmetoder som de upplever fungerar för deras elevgrupp. Flera av lärarna arbetar inte med en renodlad metod utan kombinerar flera vilket kan kopplas till Nyström (2002), Deliveli (2020) samt Sandberg och Norling (2018) som i sina studier menar att läsinlärningsmetoden behöver anpassas efter aktuell elevgrupp. Inslag av ljudningsmetoden förekommer hos samtliga lärare vilket är den metod som enligt Nylander (2019) är överlägsen vid läsinlärning. Även Skoog (2012) beskriver att sambandet mellan grafem och fonem är grunden till läs- och skrivlärande vilket kopplas till att flera lärare upplever att inslag av

Ljudmetoden är nödvändigt för att eleverna ska kunna lära sig läsa. Slutsatsen kan kopplas till den första frågeställningen *Vilka läsinlärningsmetoder används i undervisningen?*

Anledningen till valda läsinlärningsmetoder motiveras på olika sätt av lärarna. Fyra av lärarna beskriver att de själva har valt metoden eftersom de upplever att det är en fungerande läsinlärningsmetod som de trivs att arbeta med. Två av lärarna beskriver att metoden var förutbestämd och ingick i tjänstebeskrivningen när de ansökte till sitt arbete. De hade däremot möjligheten att använda inslag av andra metoder i undervisningen. Slutsatsen som kan dras är att anledningen till varför metoder väljs varierar beroende på läraren, elevgruppen samt erfarenhet. Det relaterar till Alatalos (2011) avhandling där hon nämner lärare som viktig faktor för elevers prestationer. Det kopplar till den andra frågeställningen *Varför används valda läsinlärningsmetoder?* Även Fridolfsson (2020) nämner att lärare väljer metod och arbetssätt utefter aktuell elevgrupp. Som tidigare nämnt i avsnitt 1 beskriver tre forskare att cirka 30 procent av alla elever har svårigheter att lära sig läsa där fokus på ljudning är viktigt, vilket också kopplar till slutsatsen (Huss 2023). Slutsatsen kan även kopplas till Delivelis (2020) studie där betydelsen av språkligt sammanhang uppmärksammas vilket lärare behöver ta hänsyn till vid val av läsinlärningsmetod.

För att besvara den tredje frågeställningen *Vilka effekter medför metoderna för elevernas läsinlärning?* uppmärksammas lärares kunskaper och erfarenheter. En slutsats utifrån analys och resultat är att lärare med mycket erfarenhet kan se skillnader i resultat på elevernas läsinlärning, i relation till använd läsinlärningsmetod. Lärare med mindre erfarenhet upplevde inte att de ännu kunnat se någon skillnad i resultat beroende på metod. Det kan relateras till Alatalos studie (2011) där lärares varierande kunskaper om läs- och skrivinlärning synliggörs. Lärare med längre erfarenhet har goda kunskaper om olika läsinlärningsmetoder jämfört med lärare som är nya i yrket. Det belyser de erfarna lärarnas kompetens och erfarenhet. Slutsatsen blir att lärare behöver erfarenhet för att kunna se och jämföra resultat i relation till olika läsinlärningsmetoder. Lärares erfarenhet och kompetens blir betydelsefull för undervisningens praktik. Det relaterar till

Fridolfsson (2020) som nämner att grunden till lärares val av läsinlärningsmetod främst är erfarenhetsbaserad. Vidare nämns att lärare med lång erfarenhet har lärt sig att anpassa läsinlärningsmetod efter elevgruppens förutsättningar. Dessutom beskrivs att inslag av flera läsinlärningsmetoder är vanligt förekommande hos lärare med lång erfarenhet vilket kopplar till slutsatsen.

Ännu en slutsats kopplat till tredje frågeställningen är att metoden att skriva sig till läsning (ASL) kan gynna eleverna när de kommit längre fram i sin läsutveckling och inte i den tidiga läsinläringen. Metoden fokuserar egentligen mer på elevernas skrivinläring och skrivutveckling. Detta är en slutsats utifrån föreliggande studies resultat men det går inte att dra en generell slutsats om hur elevernas läsinläring påverkas.

Något som framkom efter genomförd studie var frågan om vad framtida lärare ska utgå från? Forskare och olika lärare har delade åsikter och uppfattningar om vilken läsinlärningsmetod som ska tillämpas i undervisningen. Det gör det svårt för framtida lärare att se till elevens bästa. Det kan på lång sikt leda till att lärarprofessionen påverkas av andras åsikter. Samtidigt bör lärare lyssna in kollegor och vara öppna för nya förslag. Däremot kan det leda till att det inte gynnar elevgruppen samt inte vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet vilket kopplas till Skollagen 1 kap. 5§ (SFS 2010:800). Det kan också leda till att nya lärare endast väljer att förhålla sig till vad en person säger utan att se till den egna undervisningen och eleverna. Slutsatsen är att vi som nya lärare själva måste bilda oss en uppfattning samt hålla oss uppdaterade i det som skrivs i forskning. Vi behöver även skaffa oss erfarenhet om vilken metod som bör användas i aktuell elevgrupp vilket relaterar till Nyström (2002), Deliveli (2020) samt Sandberg och Norling (2018). Det kopplar till resultatet i vår studie då lärarna har genomtänkta motiveringar till val av läsinlärningsmetoder.

7. Metoddiskussion och vidare forskning

I avsnittet presenteras en metoddiskussion där vi kritiskt reflekterar över val av metod i relation till genomförd studie. Därefter diskuteras vidare forskning. Semistrukturerade intervjuer var en lämplig metod att välja för att kunna besvara frågeställningarna i studien. Intervjuerna gjorde det möjligt att lyfta fram lärares uppfattningar och tankar om läsinlärningsmetoder. Eftersom studien behövde genomföras under en begränsad tid var även antalet lärare att intervjuas passande. Valet att ha personliga intervjuer var också ett lämpligt val då lärarna på så sätt inte påverkades av andra lärare vid sina svar. Däremot kan intervjuareffekten, som tidigare nämnts i metodavsnittet (4.4), påverkat lärarna genom att de exempelvis svarar på ett önskvärt sätt. Det är en kritisk aspekt att reflektera över gällande resultatets tillförlitlighet.

Om gruppintervjuer hade genomförts skulle en risk vara att lärarna svarade på samma sätt som övriga i gruppen. Valet att intervjuas lärare med varierande arbetserfarenhet var också passande eftersom det gav en djupare inblick i hur det kan påverka uppfattningar och erfarenheter av läsinlärningsmetoder. Eftersom underlaget till resultatet av studien består av sex lärares svar går det inte att dra några generella slutsatser. En betydligt mer omfattande studie hade isåfall behövt genomföras vilket det inte fanns möjlighet till under den begränsade tid som fanns till förfogande. Enkät kunde också genomförts men det finns risk för att "obehöriga" svarar och att svaren samt resultaten då inte blir helt sanningsenliga. Det hade även varit mer tidskrävande med en enkät samt att forskaren inte kan ställa spontana följdfrågor.

En kritisk reflektion gällande intervjuguiden är att vi ställde frågan "Hur länge har du varit lärare?" vilket kan bli missvisande då läraren exempelvis kan ha tagit sin examen för 20 år sedan men enbart varit verksam i fem år, vilket kan påverka kunskap och erfarenhet. Istället kunde vi formulerat frågan "Hur länge har du arbetat som lärare?". På grund av tidsbrist fick inte lärarna möjlighet att läsa igenom och reflektera över intervjufrågorna i förväg. De kunde då inte reflektera över metoderna vilket då påverkar deras svar. Det leder till att deras svar inte riktigt blir

helt tillförlitliga och kan påverka validiteten. Det går inte att säkerställa att lärarnas svar är sanningsenliga eller om de svarar på ett önskvärt sätt, vilket återigen kopplas till intervjuareffekten. Vi är medvetna om att lärarnas upplevda beteende och deras faktiska beteende kan skilja sig åt vilket också påverkar studien tillförlitlighet. Resultaten är baserade på deras upplevelser vilket får effekt för studiens validitet. Vi är även medvetna om att vi hade fått en annan tillförlitlighet om lärarna fått reflektera över frågorna innan. Studiens resultat är baserat på lärarnas upplevelser samt erfarenheter vilket gör att det inte går att dra någon generell slutsats kring läsinlärningsmetodernas effekter. Det är även svårt att upprepa undersökningen igen vilket kopplas till studiens reliabilitet.

Vid genomförandet av intervjuerna användes ljudinspelning. Det gynnade studien då det utan ljudinspelning hade varit svårare att minnas och dokumentera intervjudeltagarnas svar på ett framgångsrikt sätt. Ljudinspelningarna gjorde även analysarbetet smidigare då materialet kunde transkriberas och analyseras utifrån skriven text. I nästa stycke presenteras förslag på vidare forskning som skulle kunna vara betydelsefull för lärarprofessionen och utbildningens praktik.

Studien genomfördes under en begränsad tid som ett examensarbete vilket gjorde att förutsättningarna skulle kunna utvecklas. En mer omfattande studie som genomförs med erfarna forskare inom området samt under en längre tid hade varit relevant som vidare forskning och för lärarprofessionen. Det hade varit givande med ett bredare underlag av lärare att intervjua. Dessutom hade användningen av fler metoder än enbart semistrukturerade intervjuer varit berikande. Exempelvis ett kunskapstest vilket Alatalo (2011) genomför i sin studie hade varit relevant att använda. Ett kunskapstest för elever som ger möjlighet att visa vilket resultat olika läsinlärningsmetoder har gett för elevernas läsinläring. Genom att använda flera metoder ges möjlighet att få ett bredare och mer detaljerat resultat i studien.

Ytterligare något som skulle vara givande för vidare forskning hade varit att intervjua lärarstudenter gällande deras kunskaper om läsinlärningsmetoder. Även intervjufrågor om hur förberedda nyexaminerade lärare känner sig kring att arbeta med läsinläring. Det skulle kunna leda till betydelsefulla kunskaper kopplat till

undervisningens praktik för lärare som är nya i yrkesrollen. Det kan även relateras till läroplanen där det i kursplanen i svenska beskrivs att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla förmågan att läsa (Skolverket 2022).

8. Referenslista

- Alatalo, Tarja (2011). *Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1-3: om lärares möjligheter och hinder*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/25658/gupea_2077_25658_1.pdf?sequence=1 Hämtad 2023-11-07
- Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan
 Stockholm: Liber
- Claesson, Silwa (2020). *Spår av teorier i praktiken: några skolexempel*. Tredje upplagan
 Lund: Studentlitteratur
- Deliveli, Kismet (2020). *Application of Sentence-Based Sound Teaching Method for First Reading and Writing in Education*.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1283438.pdf> Hämtad 2023-11-14
- Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (Fjärde upplagan). Lund:
 Studentlitteratur
- Eriksson, Jessica, Grönvall Fransson, Camilla & Johansson, Annelie (2017). *Kreativ grammatikundervisning: från förskoleklass till åk 6*. Andra upplagan
 Ingarö: Columbus förlag
- Fridolfsson, Inger (2020). *Grunderna i läs- och skrivinläring*. Tredje upplagan
 Lund: Studentlitteratur
- Huss, Jan (2023). *Forskarna dömer ut trender i skolan: "Bygger på myter"*.
<https://www.vilarare.se/nyheter/forskning/forskarna-domer-ut-trender-i-skolan-bygger-pa-myter/> Hämtad 2023-11-20
- iMAL- effektiv bokstavsinnläring. <https://imals.se/bokstavskunskap/> Hämtad 2023-11-24

Kroksmark, Tomas (2007). *Fenomenografisk didaktik — en didaktisk möjlighet*. Didaktisk Tidskrift Vol. 17, No. 2-3. Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping. Hämtad 2023-11-20

Larsson, Staffan (1986). *Kvalitativ analys: exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur

Marton, Ference (1981). *Phenomenography - Describing Conceptions of the World Around Us*. Instructional Science 10:1981. Hämtad 2023-11-20

Nylander, Lotta (2019). *Ljudning är A och O för att knäcka läskoden*. <https://www.forskning.se/2019/08/19/ljudning-ar-a-och-o-for-att-knacka-laskoden/> Hämtad: 2023-11-07

Nyström, Ia (2002). *Eleven och lärandemiljön – en studie av barns lärande med fokus på läsning*. <http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:206682/FULLTEXT01.pdf> Hämtad 2023-11-07

Pasa, Laurence (2001) *The Influence of Instructional Supports and Teaching Practices on First Grade Reading and Writing: A Comparative Study in Whole Language and Phonic Classes*. L1-Educational Studies in Language and Literature 1, 73–86. <https://doi-org.ezproxy.hkr.se/10.1023/A:1011596215735>Hämtad 2023-11-06

Robinson, Joyce M (2018). *Evaluation of Teaching Methods to Improve Reading Performance of English Language Learners*. Robinson Education Consulting. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1209451.pdf> Hämtad 2023-11-06

Sandberg, Gunilla & Norling, Martina (2018). *Teachers' Perspectives on Promoting Reading and Writing for Pupils with Various Linguistic Backgrounds in Grade 1 of Primary School*, Scandinavian Journal of Educational Research, DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/00313831.2018.1554600> Hämtad 2023-11-07

SFS 2010:800. Skollag. Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet*. Lgr22 <https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>

Skoog, Marianne (2012). *Skriftspråkande i förskoleklass och årskurs 1*. Örebro universitet. <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:453322/fulltext02.pdf>
Hämtad 2023-11-09

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) (2023) <https://www.spsm.se/stod-och-rad/undervisning/lasa-och-skriva/undervisning-vid-las--och-skrivsvarigheter/>
Hämtad 2023-11-25

Specialpedagogisk skolmyndigheten (SPSM) (Utan årtal). *Hitta läromedel - som passar i specialpedagogiska sammanhang*.
<https://hittalaromedel.spsm.se/lasinlarning-i-7-steg-arbetsbok-1-tryckt-form#>

Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) (2014). *Dyslexi hos barn och ungdomar – texter och insatser*. En systematisk litteraturöversikt.
https://dyslexi.org/wp-content/uploads/2021/11/2014-08_bilaga2_sbu_dyslexi.pdf
Hämtad 2023-12-05

Säljö, Roger (2014). *Den lärande människan - teoretiska traditioner*. I Lundgren, Ulf P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.) (2014). *Lärande, skola, bildning*. Tredje utgåvan Stockholm: Natur & kultur

Trageton, Arne (2014). *Att skriva sig till läsning: IKT i förskoleklass och skola. 2*. [rev.] uppl. Stockholm: Liber

Tväråna, Malin (2021) Fenomenografi och variationsteori. I Serder, Margareta & Jobér, Anna (red.) (2021). *Vetenskapliga teorier för lärare*. Första utgåvan Stockholm: Natur & Kultur

Uljens, Michael (1989). *Fenomenografi: forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2015). *Kunskapsöversikt om läs- och skrivundervisning för yngre elever.*

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b34/1555424813359/Kunskapsöversikt-om-läs-och-skrivundervisning-foer-yngre-elever_VR_2015.pdf

Hämtad 2023-11-11

Wernberg, Anna (2009). *Lärandets objekt: vad elever förväntas lära sig, vad görs möjligt för dem att lära och vad de faktiskt lär sig under lektionerna.* Diss. Umeå,

Kristianstad : Umeå universitet, Högskolan Kristianstad, 2009 <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=2&pid=diva2:278517> Hämtad 2023-12-04

9. Bilagor

Bilaga 1 - Intervjufrågor

1. Hur länge har du varit lärare?
2. Vilka årskurser är du behörig att undervisa i?
3. Vilken läsinlärningsmetod arbetar du med i undervisningen?
4. Hur arbetar du med den metoden?
5. Varför används denna metoden?
6. Skulle du arbetat med någon annan metod om du haft möjlighet?
7. Vilken/vilka metoder har du arbetat med tidigare?
8. Hur upplever du att de metoderna fungerade jämfört med den metod som används idag?
9. Vilka möjligheter finns det?
10. Vad är utmaningen med den?
11. Vilken skillnad har det gett i resultat gällande elevernas läsinläring (tycker du?)
12. Vilka resultat har ni sett med att använda den här metoden kopplat till elevernas läsinläring och läsutveckling?
13. Är det du själv som har valt den metoden?
14. Vad grundar det sig på?
15. Är det bestämt sedan innan vilken metod ni ska använda på skolan?
16. Har du några avslutande tankar om läsinlärningsmetoder?

Bilaga 2 - Intervjupersoner

Lärare 1 är grundskollärare i årskurs F-3 på en montessoriskola. Hon är behörig i alla ämnen och har varit lärare i fem år.

Lärare 2 är grundskollärare i årskurs 1-6. Hon är behörig i alla ämnen och har arbetat i tio år som lärare.

Lärare 3 är grundskollärare i årskurs 1-3. Hon är behörig i alla ämnen förutom i svenska och musik där hon även är behörig till årskurs 6. Hon har arbetat i 37 år.

Lärare 4 är grundskollärare i årskurs 1-3. Hon är behörig i alla ämnen i 1-3 samt svenska och SO i upp till årskurs 7. Hon har arbetat i 23 år som lärare.

Lärare 5 är grundskollärare i årskurs 1-3. Hon är behörig i alla ämnen i 1-3 samt svenska och SO i upp till årskurs 7. Hon har arbetat som lärare i 33 år.

Lärare 6 är grundskollärare i årskurs F-3 och är behörig i alla ämnen. Har arbetat som lärare i två år.

Bilaga 3 – Samtyckesblankett

1 (2)

Samtycke till att delta i studien “Vilka läsinlärningsmetoder tillämpas i årskurs 1–3?”

1. Bakgrund och syfte	Denna studie är en del av examensarbetet på Grundlärarprogrammet vid Högskolan Kristianstad. Syftet är att undersöka vilka läsinlärningsmetoder som tillämpas i svenskundervisningen i årskurs 1–3. Studien leds av Frida Svensson & Hanna Gustafsson. Studien pågår under november 2023 – januari 2024. Intervju kommer användas som metod. Det här materialet kommer samlas in: samtyckesblanketter, ljudinspelning av intervju.
2. Datahantering och datalagring	All data som samlas in kommer att hanteras enligt gällande lagstiftning och Högskolan Kristianstads riktlinjer för behandling av personuppgifter (https://www.hkr.se/om-hkr/behandling-av-personuppgifter/). Originaldata förvaras på ett säkert sätt där obehöriga inte kan komma åt den. I all resultatrapportering från projektet anonymiseras deltagare. Data lagras endast så länge det krävs för projektet.
3. Frivilligt deltagande	Deltagande i denna studie är frivilligt. Du har rätt att avbryta din medverkan när du vill.
4. Ansvarig	Frida Svensson & Hanna Gustafsson
0733–625062 hannag.ida@hotmail.com
0763272601 frida.s_98@hotmail.com

51

2 (2)

Joachim Liedtke, Joachim.liedtke@hkr.se

Genom min underskrift bekräftar jag att jag har läst informationen om studien,
och att jag samtycker till att delta.

Datum och plats

Underskrift

Namnförtydligande